

Asia: VN/33945/2023

## **Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta**

Suomen Lähilukioyhdistys ry

Hallitus 17.5.2024

##### 1. Oppimisen tuki

Suomen Lähilukioyhdistys pitää oppimisen tukeen liittyvien ehdotusten toteuttamista välttämättöminä, kun otetaan erityisesti huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen sekä kansainvälisten opiskelijoiden erityisvaatimukset. Opiskelijoille annettava tuki on tarpeellista, kun lukioon tulevilla on jo perusopetuksessa ollut erityisen tuen päätös. Valtion on osoitettava tähän tarkoitukseen riittävä rahoitus.

Sen sijaan ehdotuksessa mainittu toteutustapa muutoksenhakukelpoisine hallintopäätöksineen toisi jälleen uutta tarpeettoman raskasta byrokratiaa ainakin pienten lukioiden piiriin, jossa asioita on totuttu ratkaisemaan opiskelijälähtöisesti, viipymättä ja matalalla kynnyksellä.

Opiskelijalla pitää olla oikeus tukiopetukseen ja erityisopettajan tukeen, mutta ilman aikaa vieviä viranhaltijapäätöksiä. Parhaan tuloksen saavuttamiseksi oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuuden pitää olla ennaltaehkäisyssä.

##### 2. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä (OKM) on rahoitusjärjestelmää koskevassa työssään ollut annettuna lähtökohdana hallitusohjelman mukaisesti pienten lukioiden lisän uudistaminen tukemaan ”koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista”.

OKM on vastannut saamaansa tehtävään hankaloittamalla kymmenien pienten lukioiden toimintaa pienten lukioiden lisää vähentämällä. Jos ja kun tämä johtaa lukioiden lakkauttamisiin, nuorten oppivelvollisten lukiolaisten pidentyvät koulumatkat eivät millään tavalla ymmärrettyä tue ”saavutettavuutta” eivätkä heidän ”sivistyksellisten oikeuksiensa toteutumista”.

OKM:llä on ollut (hallituksen esityksen kohta 5.1.2) esillä vaihtoehto, jossa yksikköhinnan perusteena käytettävän tunnusluvun laskennan ylärajaa olisi alennettu 200 opiskelijasta ja saavutettu säästö olisi käytetty esimerkiksi S2-kielen vahvistamiseen. Näin olisi synergisesti varoja systeemin sisäisesti siirtämällä annettu kepin sijasta porkkanaa ja vastattu myötämielisesti lukioiden todelliseen akuuttiin tarpeeseen.

Käydyissä keskusteluissa ja neuvotteluissa OKM on pitänyt itsepintaisesti kiinni siitä, että nyt käsitellään vain ja ainoastaan lukiorahoitusta. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Toisin kuin suurissa lukioissa, pienissä toimitaan käytännöllisesti katsoen aina yhteisissä tiloissa peruskoulun kanssa, osin yhteisin opettajin, usein myös yhteisen rehtorin alaisuudessa.

Pienellä lukioilla on jo pelkästään olemassaolonsa ja opettajistonsa kautta merkitystä paitsi vapaalle sivistystyölle ja paikkakunnan elinkeinotoiminnalle, myös oppivelvollisten koulu-uran saumattomalle jatkumiselle perusopetuksesta lukioon. Ei hyvällä omallatunnolla voida mitenkään tarkastella pelkästään yhtä osaa – paikallisen lukion rahoitusta – koska kokonaisuudessa on monta muuttujaa.

Kun otetaan huomioon lukion ja paikkakunnan keskinäisriippuvuus, ”pienen lukion lisä” on todellisuudessa yhteiskunnan antamaa varsin kohtuullista korvausta koko Suomen pitämisestä elinkelpoisena. Kun OKM vastaa tähän todellisuuteen ottamalla mekaaniseksi avuksi Tilastokeskuksen paikallisia ja seudullisia väestöpohjaindeksejä sekä syrjäisyyslukuja, ollaan etäällä koulutuksen saavutettavuudesta ja oppivelvollisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta.

Suomen kielessä sanojen merkitystä ei ole muutettu. Jokainen tietää, mitä ”koulutuksen saavutettavuuden” tukeminen ja ”sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen” merkitsevät silloin kun kohteena ovat vasta peruskoulunsa päättäneet nuoret. Kun OKM on ottanut lähtökohdiksi aivan muuta kuin hallitusohjelman, on vaikea sanoa, mihin pitäisi ottaa kantaa.

Jos OKM:n ehdotuksen ainoa kommentoitava asia lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksessa on ns. pienten lukioiden lisän vähentäminen nykyisestä 50 %:lla, niin luonnollisestikin Suomen Lähilukioyhdistys ry vastustaa tätä leikkausta. Etenkin kun OKM:n ehdotuksessa ei sanallakaan kerrota, mitä tällä leikkauksella ajetaan takaa tai mitä yhteiskunnallista hyvää ehdotetusta päätöksestä seuraa.

Yksi mahdollinen tulkinta on, että 50 % leikkauksella halutaan edistää pienehköjen lukioiden yhdistymisiä. Kunnat ovat tällä vuosituhannella omin itsenäisin päätöksin – ilman valtiohallinnon apua – lakkauttaneet yli 1000 kyläkouluaan. On vaikea uskoa, ettei sama toimisi yleisten taloudellisten realiteettien alaisuudessa, lukioita koskien ja koulutuksenjärjestäjärajan ylittäen, ilman valtiohallinnon, lukiorahoituksen 25 % vähemmistöosakkaan, pakkoväliintuloa.

### 3. Englanninkielinen ylioppilastutkinto

Muista maista tulevien lukiolaisten Suomeen töihin jäämisen kannalta Suomen Lähilukioyhdistys pitää ensisijaisena opiskelua suomen tai ruotsin kielellä. Tällöin nuoret kotoutuvat jo lukiossa maahamme ja sen kulttuuriin ja jatkavat todennäköisemmin suomalaisissa korkeakouluissa kuin englannin kielellä opiskelevat.

Ehdotuksessa on yhdistyksen mielestä kuitenkin englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisedot rajattu riittävän tiukoiksi. Sen sijaan yhdistys on huolestunut englanninkielisen ylioppilastutkinnon kustannuksista. Ylioppilastutkinnon eri kokeiden, hyvän vastauksen piirteiden ja Abitissa käytettävien sovellusohjelmien käännökset englannin kielelle aiheuttavat merkittävän lisäkustannuksen.

Lisäksi tarvitaan runsaasti englannin kielisiä sensoreita, joiden pitää hallita englannin kielen lisäksi myös suomalaisen lukion opetussuunnitelma. Arvosteluperiaatteiden tulee tasa-arvosyistä olla teoriassa ja käytännössä samat niin suomen- kuin englanninkielelläkin kirjoittaville.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon kustannuksia ei pidä säilyttää kaikille ylioppilastutkinnon suorittajille, vaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämiseen pitää tulla erillinen rahoitus. Koe ei saa korottaa perinteiseen tutkintoon osallistuvien koekohtaisia maksuja.

#### 4. Lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto

Yhdistys pitää lukiodiplomien tuloa ylioppilastutkintoon kannatettavana laajenuksena. Kun minimivaatimus osallistumiselle on neljä opintopistettä, muutos on toteutettavissa myös pienissä lukioissa ilman suurempia lisäkustannuksia. Yksityiskohdissa kuten mm. ennakkotehtävissä riittää toki vielä kehitettävää.

## 2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Suomen Lähilukioyhdistys pitää oppimisen tukeen liittyvien ehdotusten toteuttamista välttämättöminä, kun otetaan erityisesti huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen sekä kansainvälisten opiskelijoiden erityisvaatimukset. Opiskelijoille annettava tuki on tarpeellista, kun lukioon tulevilla on jo perusopetuksessa ollut erityisen tuen päätös. Valtion on osoitettava tähän tarkoitukseen riittävä rahoitus.

Sen sijaan ehdotuksessa mainittu toteutustapa muutoksenhakukelpoisine hallintopäätöksineen toisi jälleen uutta tarpeettoman raskasta byrokratiaa ainakin pienten lukiodien piiriin, jossa asioita on totuttu ratkaisemaan opiskelijalähtöisesti, viipymättä ja matalalla kynnyksellä.

Opiskelijalla pitää olla oikeus tukiopetukseen ja erityisopettajan tukeen, mutta ilman aikaa vieviä viranhaltijapäätöksiä. Parhaan tuloksen saavuttamiseksi oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuuden pitää olla ennaltaehkäisyssä.

## 3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

### 2. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä (OKM) on rahoitusjärjestelmää koskevassa työssään ollut annettuna lähtökohdana hallitusohjelman mukaisesti pienten lukioiden lisän uudistaminen tukemaan ”koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista”.

OKM on vastannut saamaansa tehtävään hankaloittamalla kymmenien pienten lukioiden toimintaa pienten lukioiden lisää vähentämällä. Jos ja kun tämä johtaa lukioiden lakkauttamisiin, nuorten oppivelvollisten lukiolaisten pidentyvät koulumatkat eivät millään tavalla ymmärrettyä tue ”saavutettavuutta” eivätkä heidän ”sivistyksellisten oikeuksiensa toteutumista”.

OKM:llä on ollut (hallituksen esityksen kohta 5.1.2) esillä vaihtoehto, jossa yksikköhinnan perusteena käytettävän tunnusluvun laskennan ylärajaa olisi alennettu 200 opiskelijasta ja saavutettu säästö olisi käytetty esimerkiksi S2-kielen vahvistamiseen. Näin olisi synergisesti varoja systeemin sisäisesti siirtämällä annettu kepin sijasta porkkanaa ja vastattu myötämielisesti lukioiden todelliseen akuuttiin tarpeeseen.

Käydyissä keskusteluissa ja neuvotteluissa OKM on pitänyt itsepintaisesti kiinni siitä, että nyt käsitellään vain ja ainoastaan lukiorahoitusta. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Toisin kuin suurissa lukioissa, pienissä toimitaan käytännöllisesti katsoen aina yhteisissä tiloissa peruskoulun kanssa, osin yhteisin opettajin, usein myös yhteisen rehtorin alaisuudessa.

Pienellä lukioilla on jo pelkästään olemassaolonsa ja opettajistonsa kautta merkitystä paitsi vapaalle sivistystyölle ja paikkakunnan elinkeinotoiminnalle, myös oppivelvollisten koulu-uran saumattomalle jatkumiselle perusopetuksesta lukioon. Ei hyvällä omallatunnolla voida mitenkään tarkastella pelkästään yhtä osaa – paikallisen lukion rahoitusta – koska kokonaisuudessa on monta muuttujaa.

Kun otetaan huomioon lukion ja paikkakunnan keskinäisriippuvuus, ”pienen lukion lisä” on todellisuudessa yhteiskunnan antamaa varsin kohtuullista korvausta koko Suomen pitämisestä elinkelpoisena. Kun OKM vastaa tähän todellisuuteen ottamalla mekaaniseksi avuksi Tilastokeskuksen paikallisia ja seudullisia väestöpohjaindeksejä sekä syrjäisyyslukuja, ollaan etäällä koulutuksen saavutettavuudesta ja oppivelvollisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta.

Suomen kielessä sanojen merkitystä ei ole muutettu. Jokainen tietää, mitä ”koulutuksen saavutettavuuden” tukeminen ja ”sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen” merkitsevät silloin kun kohteena ovat vasta peruskoulunsa päättäneet nuoret. Kun OKM on ottanut lähtökohdiksi aivan muuta kuin hallitusohjelman, on vaikea sanoa, mihin pitäisi ottaa kantaa.

Jos OKM:n ehdotuksen ainoa kommentoitava asia lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksessa on ns. pienten lukioiden lisän vähentäminen nykyisestä 50 %:lla, niin luonnollisestikin Suomen Lähilukioyhdistys ry vastustaa tätä leikkausta. Etenkin kun OKM:n ehdotuksessa ei sanallakaan kerrota, mitä tällä leikkauksella ajetaan takaa tai mitä yhteiskunnallista hyvää ehdotetusta päätöksestä seuraa.

Yksi mahdollinen tulkinta on, että 50 % leikkauksella halutaan edistää pienehköjen lukioiden yhdistymisiä. Kunnat ovat tällä vuosituhannella omin itsenäisin päätöksin – ilman valtiohallinnon apua – lakkauttaneet yli 1000 kyläkouluaan. On vaikea uskoa, ettei sama toimisi yleisten taloudellisten realiteettien alaisuudessa, lukioita koskien ja koulutuksenjärjestäjärajan ylittäen, ilman valtiohallinnon, lukiorahoituksen 25 % vähemmistöosakkaan, pakkoväliintuloa.

#### **4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset**

Muista maista tulevien lukiolaisten Suomeen töihin jäämisen kannalta Suomen Lähilukioyhdistys pitää ensisijaisena opiskelua suomen tai ruotsin kielellä. Tällöin nuoret kotoutuvat jo lukiossa maahamme ja sen kulttuuriin ja jatkavat todennäköisemmin suomalaisissa korkeakouluissa kuin englannin kielellä opiskelevat.

Ehdotuksessa on yhdistyksen mielestä kuitenkin englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisedot rajattu riittävän tiukoiksi. Sen sijaan yhdistys on huolestunut englanninkielisen ylioppilastutkinnon kustannuksista. Ylioppilastutkinnon eri kokeiden, hyvän vastauksen piirteiden ja Abitissa käytettävien sovellusohjelmien käännökset englannin kielelle aiheuttavat merkittävän lisäkustannuksen.

Lisäksi tarvitaan runsaasti englannin kielisiä sensoreita, joiden pitää hallita englannin kielen lisäksi myös suomalaisen lukion opetussuunnitelma. Arvosteluperiaatteiden tulee tasa-arvosyistä olla teoriassa ja käytännössä samat niin suomen- kuin englanninkielelläkin kirjoittaville.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon kustannuksia ei pidä säilyttää kaikille ylioppilastutkinnon suorittajille, vaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämiseen pitää tulla erillinen rahoitus. Koe ei saa korottaa perinteiseen tutkintoon osallistuvien koekohtaisia maksuja.

#### **5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset**

Suomen Lähilukioyhdistys pitää lukiodiplomien tuloa ylioppilastutkintoon kannatettavana laajenuksena. Kun minimivaatimus osallistumiselle on neljä opintopistettä, muutos on toteutettavissa myös pienissä lukioissa ilman suurempia lisäkustannuksia. Yksityiskohdissa kuten mm. ennakkotehtävissä riittää toki vielä kehitettävää.

#### **6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset**

-

#### **7. Muut kommentit**

-

Mattila Jukka  
Suomen Lähilukioyhdistys ry